

Universitätsbibliothek Paderborn

**DE TRIBVS BONORVM || operum generibus,||
ELEEMOSYNA,|| IEIVNIO ET ORATIONE;|| deque eorundem
operum vi, vsu, & || ratione, LIBRI TRES,|| AVCTORE ||
THEODORO PELTANO SO-||cietatis IESV Theologo.|| AD ...**

Peltanus, Theodor Anton

Ingolstadii, 1580

Tertii. De eleemosynarum vi, cùm in mal depulsione, tum in boni quoque
procuratione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46891](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-46891)

& in fratre: *Si quis ex vobis errauerit à veritate, et conuerterit quis eum, scire* Eod. cap.
debet, quoniam qui conuerti fecerit peccatorem ab errore via sua, saluabit ani-
mam eius à morte, et operit multitudinem peccatorum. Mittimus reliqua,
ne in re nos prorsus obscura, nimis simus: Solùm monuerim, non
deesse graues theologos, qui isthac maiorem partem præcepti vi
pollere afferant.

VT RAE autem eleemosynæ alteris præstent, hoc est, spiritu-
lésne corporalibus, an è diuerso corporales spiritualibus, id proli-
xa disputatione nulla indiget: Nam qui ratione vtuntur, eam ferè
proportionem inter has & illas intercedere intelligunt, quæ in-
ter corpus & spiritum: At spiritum corpori præstare, apud homi-
nes non omnino indoctos compertissimum est. Verum licet spi-
ritales secundùm se absolutè corporalibus habeantur potiores,
(nam & spirituali actu constant, & res secundùm se spiritales sunt,
& ad finem spiritalem referuntur, & pestibus spiritualibus meden-
tur) vñi tamen venire potest, & sèpe quoque venire solet, vt cor-
porales sint magis necessariae, adeòque D E O Opt. Max. magis
gratæ, vt si ad has consilium tantum prouocet, ad illos autem
præceptum, vel necessitas urget.

Quamvis spi-
ritales eleemosynæ
corporalibus
sint potiores, nō
tamen semper
id est.

*De eleemosynarum vi, cum in mali depulsione, tum in
boni quoque procuratione.*

C A P V T T E R T I V M.

VID sit eleemosyna, quod illius munus, quod obie-
ctum, quæ tandem eiusdem partes, vel species, bre-
uiter explicatum est hactenus, proximum est, vt de
illius viribus nonnulla quoque in medium adfera-
mus: siquidem cuiusq; rei natura consequtitur sua vis, & operatio.
Et quamvis ex iis, quæ paulò ante disputata sunt, vtcunque id col-
ligi queat, euadet nihiloseciùs aliquantò planiùs, si pauca quæ-
dam seorsum, & quasi ex instituto ea de re disseruerimus.

VT autem ordine procedamus, ex antè disputatis vt certum
hic ponimus, eleemosynam opus, vel fructum, vel effectum mi-
sericordia est; hanc verò germanam charitatis sobolem; charita-
tem autem inter omnes virtutes absolutè principatum obtinere.
Iam si charitas arbor est usque adeò nobilis, habitus usque adeò
efficax,

Eleemosyna est
actus misericor-
diae.

**Qualis arbor,
alis fructus.** efficax, qualitas vñq; adeò illustris, non poterunt profectò omnes illius fructus & effectus, cùm interni, tum externi; cùm propinqui, tum remoti quoque non nobilissimi & efficacissimi esse.

**Inter internos
charitatis effe-
ctus misericor-
dia primatum
obtinet.**

**Cur misereri &
parcere Deo pro-
prium dicatur.**

**Aliter in D E O,
aliter in homine
est misericordia.**

**Misericordia in
Deo nō sortitur
rationem passio-
nis vt in nobis,
sed tantum vir-
tutis.
Misericordia &
eleemosyna se
habent vt causa
& proprius eius
effectus.
Eleemosyna no-
mine misericor-
dia & charitatis
sepe exprimit.**

**INTER internos autem charitatis effectus præcipui haben-
tur pax, gaudium, & misericordia, quæ gaudio & paci haec tenus
præstat, quatenus duo hæc eius, cui ad sunt, limites non excedunt:
Qui enim in Domino gaudet, solus gaudet; sic quoque, qui inter-
na conscientię pace fruitur, solus fruitur. Misericordia autem pri-
uato bono non contenta, ad omnes sese defundit, de quæ omni-
bus benè mereri contendit; & id quidem eò largius & ardentius,
quod ipsa secundum se maior extiterit. Quamobrem cùm D E I be-
nignitas nullis largitionibus exhauriatur, eiusdemque clementia,
& misericordia nullis cancellis contineatur, fit, vt misereri & par-
cere illius proprium esse dicatur, paterque misericordiarum, ac
D E V S totius consolationis in scripturis appelletur.**

**EST nihilominus alio modo & ratione misericordia in D E O,
alia in nobis: In nobis enim est, non modò secundum externum
effectum vel usum, cùm proximo benignè facimus, verum etiam
secundum internum animi affectum: Quandoquidem inspecta
proximi miseria, nisi duri admodum simus, statim propter natu-
ræ cognitionem eidem compatimur, vicemque illius quasi pro-
priam indolemus. Quare etiam misericordia per tristitiam defi-
niri solet. In D E O autem ita est secundum se, & externum quo-
que effectum, vt nullam tamen tristitiam ipsi adferat; adeoque
virtutis tantum, non etiam passionis rationem in D E O sortitur,
in nobis autem utriusque.**

**INTER externos autem charitatis effectus potiores censem-
tur beneficentia, & eleemosyna, quæ vtique aliud nihil est, quam
usus, vel actus, vel opus misericordiæ: habent se namque duo hæc
eo ferè modo, quo causa & proprius eius effectus. Et quia causæ
frequenter sui effectus appellatione designantur, & vice versa, fit
vt eleemosyna non raro misericordiæ, & interdum quoque chari-
tatis, quæ misericordiæ parens est, nomine exprimatur. Imò ve-
rò antiqui distributiones, quæ in egenos siebant, tum epulas quo-
que, quæ publicè pietatis studio viduis, aliisque pauperibus exhibe-
bant, familiariis ἀγαπας, hoc est, charitates, quam ἐλεημονί-
ας appellabant. Sed neque dubium est quoq; Apostolum Iudam**

ad

ad hanc ipsam etiam notionem spectasse, dū de improbis quibusdam ministris, inter cætera ita scribit: ὃντοι εἰσὶν ἐμπαῖς ἡγάπαις ὑμῶν, hoc est, hi sunt in epulis vestris, quas nimurum recreandis refocillandisque inopibus de more exhibitis, maculæ, inter se coniuvantes. Quid? quod vox hæc adeò iam olim in eo sensu recepta fuerit, vt etiamnum multis in locis stipem emendicantes, dicere soleant: Fac charitatem, hoc est, da eleemosynam.

CVM itaque charitas inter omnes virtutes, quæ ordinem ad proximum dicunt, imò verò inter omnes simpliciter, primas obtineat; neque villam in vniuersa sua sobole misericordia præstatiorem, aut diuiniorum, aut fœcundiorum habeat, eaque, dum in opus prodit, eadem omnino sit cum eleemosyna, consequens fit, omnes illas prærogatiuas omnesq; efficiendi vires, quæ charitati attribui solent, suo quoque modo misericordiæ & eleemosynæ ascribi posse. Cùm illæ itaque sint minimè paucæ, minimèq; vulgares, planū fit, ingentes esse spiritales opes, quas benigna & alacris eleemosyna parit. Et hæc quidem ad persuadendum misericordiæ vsum eruditis sat esse poterant. Verùm quod præsens doctrina magis in simplicium commodum, quam in eruditorum vsum tradatur; quodq; generatim asserta cordis aures minus ferire, audientiumq; animos lentiùs irritare consueuerint, quam que speciatim, vel sigillatim explicantur, placet ad quosdam peculiares eleemosynæ effectus orationem accommodare, præsidio ad hoc, partim ex scripturis, partim quoq; ex veterum monumentis petito mutuatōque.

Ex Euangelio itaque manifestum est, totum id amplissima mercede pensari, semperq; pensatum esse, quod pio animi studio in C H R I S T U M confertur: Nam cùm vñus hic sit benignissimus, ditissimus, & potentissimus, fieri omnino non potest, vt cumulatissimè illud non reponat, quod ingenuè & liberaliter ipsi impensum fuerat: siue id cibus erat, siue potus, siue pecunia, siue aliud quodcunq; corporis præsidiū: (Siquidem de corporalibus eleemosynis ex instituto hic differimus, & in posterum differemus; spiritales enim alium locū depositunt.) Atqui quicquid in C H R I S T I membra confertur, hoc totum, ipsomet iudice & teste, in ipsum confertur; sicut vice quoq; versa, quicquid egentibus eiusdem membris iniustè denegatur, vel per vim aut fraudem subtra-

C hitur

Sectarii ministri
in publicis cōui-
tuis maculæ.

Quicquid chari-
tati, hoc suo etiā
modo eleemosy-
na & misericor-
diae tribui po-
test.

Amplissima
mercede pensari,
quod in Christū
confertur.

Quod Christi
membris impen-
ditur, hoc Christi-
sto impeditur.

hitur hoc totum ipsi denegatur & subtrahitur; quid enim ait?

Matth.25. *Amen amen dico vobis, quandum fecistis uni de his fratribus meis minimis, mibi fecistis. rursum: Quandum non fecistis uni de minoribus his, nec mibi fecistis. Hæc CHRISTVS, ex cuius verbis aliud in eleemosynarum commendationem argumentum inferri potest.*

ETENIM quo nostra infirmitas sanatur, nuditas tegitur, libertas vindicatur, inopia subleuatur, omnisque, ut paucis dicam, miseria nostra propulsatur, illud inter præcipua commoda nostra iure meritoque censeri valet; ast quicquid egeni proximo, siue à nobis, siue ab aliis quibuscumque impenditur, hoc totum certa quadam ratione nobis ipsis impenditur: Quandoquidem

Quicquid proximo egredi impenditur, certa quadam ratione nobis impenditur.

non minor est coniunctio membrorum inter se, quam membrorum cum capite. Cùm ergo, quicquid vni membro impenditur, hoc capiti, ut testis, qui mentiri nequit, autoritate iam probatum est, impendatur: consequens fit, totum illud, quod vni corporis membro impenditur, cæteris eiusdem corporis membris haec tenus impendi, quatenus vnius corporis membra sunt. Cùm igitur vnius corporis membra, vnius ciuitatis ciues, vnius principis subditi, vnius patris filii, vnius Domini & patris familiæ seruimus omnes, efficitur, ut id totum certo modo nobis impendatur, quod proximo nostro impenditur.

Honorificum
est de altero be-
ne mereri.

Serm.81.

ET ut cæteri omnes nihil quicquam ad nos pertinerent, adhuc quiddam diuinum, planèque honorificum foret, alteri benignè facere, deque omnibus bene mereri. Sigloriam ex diuitiis quæris, scribit Ambrosius, cognosce, quia melius est mille filiorum, quos per misericordiam acquiris, patrem vocari, quam mille aureorum Dominum dici. Quamuis ergo eleemosyna nobis nihil prodeßent, ut nihil prodeße statuunt, qui omnem meriti, omnemque satisfactionis rationem è medio tollunt: adhuc lucrum minimè vulgare haberi deberet, quod nostris *ανθρώποις*, hoc est, concorpalibus prosunt. Verum tantum abest, ut erogantibus nihil proficiat, ut illis vel maximè utiles & salutares sint; siue malum spectes, quod propulsare natè sint; siue bonum, quod conciliare solitæ sint; siue aliud quodcumque istiusmodi.

DE MALIS, QVAE PER OPERA
misericordie profligantur.

QVAB

QUAE de malorum profligatione, & bonorum concilia-
tione dixi, exponam clarius. Certum est, inter mala, quæ
in hominem cadunt, aut quis quoque casu cadere pos-
sunt, principem locum tenere peccatum, mortem, & infernum:
At ab his omnibus liberat eleemosyna; scriptum est namque:
Eleemosyna ab omni peccato, & à morte liberat; & non patietur animam ire in tenebras. rursum: *Ignem ardente extinguit aqua, & eleemosyna reficit peccatis.* Ad hunc scripturæ locum Diuus Cyprianus alicubi ita
scribit:

OSTENDITVR h̄ic, quia sicut lauacro aquæ salutaris, ge-
hennæ ignis extinguitur, ita eleemosynis atque operibus iustis
delictorum flamma sopitur. Et quia semel in Baptismo peccato-
rum remissio datur asidia: & iugis eleemosynæ operatio, Bapti-
smum imitata, Dei rursum indulgentiam largitur. Eodem sensu
exponit h̄unc Ecclesiastici locum B. Maximus quoque.

SI ita, ait ille, eleemosyna extinguit peccatum; sicut aqua
Baptismi gehennæ extinguit incendium: ergo eleemosyna est
quodam modo aliud animarum lauacrum, nisi, quod salua fide
dixerim, indulgentior est eleemosyna, quam lauacrum. Laua-
crum enim semel datur, & semel veniam pollicetur, eleemosynam
autem quoties feceris, toties veniam promereris. Et sermo-
ne proximè sequente: Mundiū eleemosyna, quam puteus deter-
git maculas; quia putei aqua corporis tantum cutem abluit, mi-
sericordiæ autem bonitas interna animæ purificat.

PERTINET huc quoque illud Augustini: Facile curatur vul-
neribus peccatorum, qui necessitatem curauerit pauperum; &
misericordiam accipiet, qui proximo pietatis officia nō denegat.
Et illud eiusdem: In horreis nostris habeamus abundantiam, quæ
flammas nostras oblatione vnius panis extinguat. Ante fores ge-
hennæ stat misericordia, & neminem permittit in carcere mitti.
Et quicunque misertus fuerit, miserebitur ei, da panem cùm
potes, quia nemo esurit in inferno; nec habebis post mortem fru-
mentum; nec inuenies illic aliquando mendicum, quia non erit
tempus miserendi. & illud item: Fratres mei charissimi, nunquam
recordor, me legisse, mala morte periisse illum, qui libenter ope-
ra pietatis & charitatis voluit exercere.

Inter mala arcē
tenēt peccatum,
mors, infernum.

Tob. 4.
Eccles. 3.
Serm. de ope. &
ele.

Eleemosyna sa-
lutaris lauaci
æmula.

Ser. de Eleos.

Eleemosyna in-
dulgentior quo-
dam modo Ba-
ptismo.

Ser. 76. de temp.

Li. 50. hom. 39.
Misericordia ob-
struit infernum.

Ser. 46. ad fr. in
era.
Misericordia
operibus dediti
mala morte nū-
quam percunt.

Lib. de promis.

p.1. cap.7.

Luc.11.

Eleemosyna to-
tum hominem
mundat.

Tob.4.

Lib. 3. ca.64. de
sum.bon.

Matth.25.

Homil. 33. ad
Ant.hom.53.in
Matth.

Eleemosyna ars
artis omnium
quæstuosissima.

Luc.16.

Eleemosynalib-
erat à purgato-
rio.

Act. 10.

Eccles.7.

Quo sensu Ele-
mosyna liberare
dicat à peccato.

ET illud rursum B. Prosperi. Scribis & Pharisæis singulare sa-
crificium ostendit, dicens: *Veruntamen, quod superest, date eleemosy-
nam & ecce omnia munda sunt vobis.* O quām breue compendiosumq;
sacrificium, quod intrinsecus atque extrinsecus totum hominem
mundat. *Eleemosyna enim à morte liberat, & ipsa peccata purgat.* *Eleemosy-
na munus bonum est omnibus facientibus eam coram Domino.* Et illud iti-
dem Isidori: In tantum eleemosynarum opera extinguunt pec-
cata, atq; in tantum ad regnum futuri sacerduli proficiunt, vt etiam
Index cœlestis in futuro iudicio veniens, in dextera consistenti-
bus dicat: *Venite benedicti patris mei percipite præparatum vobis regnum
&c.* & illud tandem Chrysostomi:

EIA charissimi ostendamus, qualiter eleemosyna est ars o-
mnium artium quæstuosissima. Si enim artis est proprium, ad ali-
quam utilitatem peruenire, eleemosyna verò nihil est utilius, clau-
rum est profectò, quòd & ars sit, & omnium artium optima. Non
enim nobis conficit calceamenta, neq; vestimenta contexit, neq;
has luteas domos ædificat; verùm æternam administrat vitam, &
ex mortis manibus eripit, & in vtraq; vita charos exhibet, & man-
siones ædificat in cœlis, & æterna pàrat tabernacula. Hæc lampa-
des nostras non finit extingui, nec sordidis induitos vestibus in
ipsis videri; sed lauat, & niue mundiores reddit. Si namq; fuerint
peccata vestra vt coccinum, quasi nix dealbabuntur. Non finit eò
decidere, vbi diues ille, nec audire verba tremenda; sed in Abrahæ
sinus dedit. Hæc omnia claris, disertis, & illustribus verbis pro-
bant, eleemosynam liberare à peccato, morte, & inferno, quæ
malorum omnium sunt maxima.

IAM si eleemosyna liberat ab inferno, quacunque tandem
ratione, aut modo istud faciat, multò magis liberabit à purgato-
rii ignis incendio: constat enim hoc illo multis partibus minus
esse. Rursum si eadem liberat à peccato; (sive id faciat eleemosy-
narij erogantis animum ad fidem & iustificationem præparando;
quod ex Apostolorum actis in Cornelio Centurione locum ha-
buisse didicimus: sive eundem iustificationis gratia iam ornatum,
à lapsu præseruando, iuxta illud Salomonis: *Non desis plorantibus in
consolacione, & cum lugentibus ambula; non te plegeat visitare infirmum; ex
his enim in dilectione firmaberis.* Firmatur autem hæc tenus chari-
tas, quatenus per bonorum operum usum aucta vegetatique,
vitiis,

vitiis, quibus oppugnatur, facilius obſiſtit: Siue eundem illum tempeſtiuē poſt lapſum, ne magis ſubinde ſordescat, erigendo: conſentaneum eſt enim, qui lapſo manum clementer porrigit, eum, ſi forte ceciderit, porrecta manu vicifim ſubleuari: ſiue alio quocunque modo) multo magis liberabit à quibusunque peccatorum reliquiis. Atque hoc neutiquam obſcurè indicat illud **CHRISTI**: *Quod ſupererit, ait, date eleemosynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.* Luc. 11.

DENIQV B Si eleemosyna liberat à ſpirituali morte, hoc eſt, à peccato & inferno, & interdum quoque ab impendente corporali nece; quemadmodum multis illud exemplis, ſi opus foret, oſtendi facile posſet, liberabit ab iis nonnunquam quoque, quæ viam ad illam muniunt; vt ſunt morbi, pericula, iſſidiæ, aliaque id genus complura: neque hoc quoque ſacræ literæ diſſimulant; ſcriptum eſt enim:

Eleemosyna li-
berat ab iis, quæ
viam ad mortē
muniunt.

B E A T V S vir, qui intelligit ſuper egenum, & pauperem, in die mala li-
berabit eum Dominus. Dominus conſeruabit eum, & uiuificabit eum; & nō
tradet eum in animam inimicorum eius. Dominus opem feret illi ſuper leclum
doloris eius: ita enim efferūtur hæc in Hebræo & Chaldeo cōtextu.
Rurſum: *Concluſe eleemosynam in ſinu pauperis, & iſpa liberabit te ab omni
aſſiſtione.* Demum: *Frange eſurienti panem tuum, & egenos vagosq; duc
in domum tuam.* Cū videris nudum, operi eum; & erumpet quaſi manū lu-
mentuum, & ſanitas tua citius orietur, hoc eſt, ab omni calamitate &
peſte liber euades. Liquet hinc ergo, nullum ferè extare malum, à
quo eleemosyna non liberet, vel liberare nō queat. Quare etiam
apud pios omnes receptum videmus, vt in omni propemodum
periculo & calamitate, ab eleemosyna prieſtium petant, etſi nō
ab hac ſola.

Paſal. 40.

Eccles. 29.

Eſai. 53.

DE BONIS, QVAE PER ELEEMO- ſynam conciliantur.

IAM licet ex malorum multitudine & magnitudine, quæ per eleemosynam præpediuntur, & è medio ſubmouentur, haud diſſiculter colligi queat, quantum roboris in cuiusvis generis bonis conciliandis & procurandis habeat misericordia; attamē euadet res hæc aliquantò illuſtrior, ſi de hiſce bonis & commodis ſeparatim nonnulla proposuerimus.

C 3

Eſt

Bonum genera-
tim acceptū est
bipertitum.

Eleemosynæ cō-
ferunt ad cuius-
uis generis boni
adoptionē, con-
seruationem &
augmentationē.

Eleemosynæ gra-
tiam cōciliat &
auget.

Est autem bonum generatim acceptum bipertitum: vnum
transnaturale, alterum naturale; & hoc rursum vel internum, vel
externum. Ad primum bonorum genus pertinet gratia, & glo-
ria, & cetera, quæ ad illa referuntur. Ad secundum omnia inter-
na animæ & corporis bona. Ad tertium omnia fortunæ com-
moda. Ad horum autem omnium adoptionem, conserua-
tionem, & augmentationem conferunt eleemosynæ pio candidoq;
animo erogatae.

Quod autem eleemosyna gratiam præstet, diuinumq; fa-
uorem, & amicitiam conciliat, id validè probant, quæ de pecca-
torum expiatione paulò antè allata sunt: siquidem omne illud,
quod peccatum tollit, hoc gratiam asciscit, & vice versa. Quòd
eadem rursum præsentem gratiam augeat & confirmet, id nul-
la probatione indiget. Quandoquidem omne omnino opus
bonum, propter D' B V M suscepit, æternæ vitæ est meritorium,
ad eoque gratiaæ augendæ idoneum; eleemosyna autem ex pia
iustaque voluntate orta, est opus bonum, Deoque apprimè gra-
tum.

AD hunc cœlestem eleemosynæ effectum pertinet illud To-
biæ: *Fiducia magna erit coram D' B O eleemosyna omnibus facientibus eam.*
Et illud Salomonis: *Qui miseret pauperis, fœneratur Domino: Qui pro-
nus est ad misericordiam, benedicetur.* Et illud Ecclesiastici: *Animam es-
sientem ne despixeris. Maledicentis enim tibi in amaritudine anime, exaudie-
tur deprecatio illius.* Et illud eiusdē: *Exorere et facere eleemosynæ ne despi-
cias; pauperi porrige manum tuæ, ut percipiatur propitiatio, et benedictio tua.*
Et illud tandem Apostoli: *Qui parcet seminat, parcet et metet; et qui se-
minat in benedictionibus, de benedictionibus et metet.* Certum est enim,
quod de fiducia, spiritali fœnore, benedictione, filiatione, & pro-
pitiatione hic dicitur, hoc totum ad gratiam, vel certè ad aliquid,
quod viam ad gratiam aperit, pertinere.

Lib 1. offic.

Qui nudum ve-
stit, seipsum in-
duit.

Luc. 11.

SPECTAT huc illud Ambrosij quoque: *Nihil ita commen-
dat Christianum animum, quam misericordia. Si nudum vestis,
te ipsum induis; si suscips egentem, ille tibi acquires Sanctorum
amicitias, & æterna tabernacula. Non mediocris est ista
gratia; corporalia seminas, & recipis spiritalia; miraris iudicia
Domini de sancto Iob, mirare virtutes eius, qui poterat dicere:*

Oculus.

Oculus eram cæcorum, & pes claudorum, & infirmorum pater. *Polleribus* 105 31.
agnorum meorum cæsæ facti sunt humeri corum. Foris non habitabit peregrinus; os̄lium meum omni venienti patebat. Beatus planè, de cuius domo nunquam vacuo sinu pauper exibat: neque enim quisquam *Psal. 40.*
magis beatus, quām qui intelligit super pauperis necessitatem.
& illud rursum Gregorij Nazianzeni:

NULLA res est, quæ DEI benevolentiam perinde conciliat ac misericordia. Nec ulli alteri rei potius, quām humanitati & commiserationi, commiseratio & humanitas ab eo respondi solet, qui summa æquitate vnumquemque remuneraatur; atque in lance & mensura misericordiam constituit. Et illud tandem Magni Leonis: Nulla devotione fidelium magis delectatur Dominus, quām ista, quę pauperibus eius impenditur, & vbi curam misericordiæ inuenit, ibi imaginem suę pietatis agnoscit.

IAM cùm totum illud, quod confert ad gratiam, vitamque spiritalem, conferat quoque ad cœlestem gloriam (nec enim aliud est gratia, quām quoddam gloriae semen, virtute & energia illam in se continens:) conficitur, ut ea omnia, quæ de gratia, eiusdemque præsidii dicta sunt, ad cœlestem gloriam transferre liceat. Verum quò ad sanctum hoc, hominēque Christiano dignissimum opus, magis incendantur, qui isthac fortè leturi sunt, pauca quædam, quæ proximè de gloria concionantur, ex Scripturis & Patribus in hunc locum adferre lübet. Apud Matthæum igitur ita legimus: *Tunc dicet his, qui à dextris eius erunt: Venite, benedicti Patris mei, poscidete paratum vobis regnum à constitutione mundi; Esurii enim; & dedistis mihi manducare; sitiui, & dedistis mihi bibere; hospes eram, & collegisisti me; nudus, & cooperiisisti me, &c.*

AD hunc locum, qui sanè nobilissimus, & ad permouendos animos bene affectos efficacissimus est, Beatus CYPRIANVS sermone de Opere & eleemosyna ita scribit: *Quæ erit illa, fratres charissimi, operantium gloria? quām grandis & summa lætitia, cùm populum suum DOMINVS cœperit recensere, & meritis atque operibus nostris præmia promissa contribuens, pro terrenis cœlestia, pro temporalibus sempiternas; pro modicis*

Orat de pau-
amo.

Nihil aquæ Dei
conciliat, atque
misericordia.

Ser. 10. de ieiun.
quadrag.

Quicquid con-
fert ad gratiam,
simil quoq; cō-
fert ad gloriam.

Cap. 25.

DEVS pro ter-
renis cœlestia, p
modicis magna,
pro temporali-
bus sempiterna
redit.

modicis magna præstare, & offerre nos patri &c. Huic planè consonum est illud Ambrosij:

Serm. 81.

CONSIDERA, quanta tibi tunc erit gloria, cùm te omnis ille populus, qui ex promptuariis tuis pastus est, pro tribunali magni illius iudicis caterua constipante circumdabit, pastorem se suum, ac tutorem pium, & misericordem patrem omni gratiarum voce testabitur. Mete ergo vberes pecunię tuę fructus, orationes dico pauperum, intercessionesque Sanctorum, qui pro te, officiorum tuorum memores, apud iustum iudicem D E M dignis operum tuorum allegationibus postulent.

AD cœlestis gloria præmium per eleemosynas comparandum, facit hoc C H R I S T I Seruatoris quoque: *Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, ut cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Hic Gregorius Nazianzenus: Si quid mihi auscultandum putabitis serui, & cohæredes C H R I S T I, C H R I S T V M, quām diu licet, inuisamus, C H R I S T V M colligamus, C H R I S T V M honoremus, non solùm mensa, vt quidam; nec vnguentis, vt M A R I A; nec se pulchro duntaxat, vt Ioseph ab Arimathia; nec deniq; auro, thure, & myrra, vt Magi: Sed quoniam omnium Dominus misericordiam mauult, quām sacrificium, ac pinguium agnorum myriades commiseratio superat, hanc per pauperes, humiq; prostratos ipsi conferamus, vt cùm hinc excesserimus, in æterna tabernacula nos recipient. Et illud rursum Greg. Magni: Regnum Dei tantum valet, quantum habes: valuit Zachæo dimidium substantiæ, valuit viduæ duobus minutis, valuit alteri calice aquæ frigidæ. Regnum itaque D E I tantum valet, quantum habes. Et illud tandem Ezechielis Prophetæ: *Vir si iustus fuerit, & fecerit iudicium, & insitiam: Panem suum esurienti dederit, & nudum operuerit vestimento, vita viuet, non vtique misera & fluxa hac, quæ diu consistere nequit, verùm beata illa & fortunata, quę finem nescit.*

TANDEM quod eleemosynarum studium non tantum cœlestia, internaque animæ & corporis bona promoueat, verum etiam externa, fortunæque casibus obiecta, illud non modò Scripturæ disertis verbis affirmant, & Sancti pañsim prædicant; sed innumera quoque exempla confirmant. Notum est enim illud Salomonis: *Qui dat pauperi, non indigebit: Qui despicit deprecentem, sustinbit iniuriam.* Et illud eiusdem: *Alij rapiunt non sua, & semper in egestate, sunt;*

Luc. 16.

Orat. de amor. paup.

Luc. 7.

Ioan. 12.

Marc. 15.

Matth. 2.

Matth. 10.

Homil. 5. in Eu- angel.

Luc. 19.

Marc. 12.

Cap. 18.

Eleemosyne au- gent fortunæ bona.

Prouer. 28.

Prouer. 11.

sunt; alijs diuidunt propria, & diitiores sunt. Et ante hunc locum: D E V M honora de tua substancialia; & de primis omnium frugum tuarum de pauperibus, & implebuntur horrea tua saturitate, & vino torcularia tua redundabunt. Et illud Pauli: Qui parcer seminat, parcer & metet. Et illud CHRISTI: Quicunq; potum dederit vni ex minimis istis, calicem aquæ frigidæ, tantum in nomine discipuli, Amen dico vobis, non perdet mercedem suam. Et illud Leonis primi: Non timeatur in iis expensis defactio facultatum; quoniam ipsa benignitas magna substancialia est. Nec potest largitatis deesse materies, vbi CHRISTVS, & pascit, & pascitur. Et illud Petri Chrysologi: Quod tu in misericordia fuderis, hoc tibi in horreo redundat. Ne ergo seruando perdas, collige erogando. Da tibi, quod tu alteri reliqueris, non habebis. Et illud denique Magni Basili: Quemadmodum frumentum in terra lapsum, lucrum fit illi, qui prolixit: sic panis esurienti obiectus, multiplicem utilitatem reddit. Quid igitur anxius es? quid affligis te ipsum? luto & lateribus diuitias cocludere contendens? H AB C Scripturæ & Patres illi de incremento, quod eleemosynæ externis bonis adferunt. Q V O D si quis isthac exemplis illustrare instituat, finē haud facilè inueniet: extant enim præter quotidiana, penè innumera vetusta, omni cauillatione evidentiora, è quibus vnum duntaxat hoc loco in medium adferre placet. Leontius igitur in historia, quam de Ioan. eleemosynarij vita edidit, inter alia refert, sanctissimum virum ex iis, qui præ cæteris in pauperes benigni videbantur, percunctari solitum, quanam ratione, vel occasione, ad illam commiserationis gratiam peruenissent; inter alios autem vnum oblatum, qui ita responderit:

Proner. 3.

2. Cor. 9.
Matth. 10.Sermo. 10. de
Quadr.

Serm. 43.

Homil. 2. ad
diui.In vit. Ioan.
eleemosyn.D E V S non de-
serit misericor-
des.

E R A M, crede mihi Domine, prius valde immisericors, & crudelis: semel autem iacturam feci, & in paupertatem deueni. Cœpit autem cogitatio mea dicere mihi: Verè si essem misericors, non relinquere te Devs.. Statui ergo apud me per singulos dies dare quinque æreos nummos pauperibus. Et cum ceperissem dare, statim Satanus prohibebat me dicere: Verè quinq; nummi sufficiunt domui tuae ad olera, vel ad balneum percipiendum; & statim quasi id ex natorum meorum fauibus eriperem, nihil dabam. Cum verò animaduertissem, quod à vitio superarer, dico pueru meo: per singulos dies furare, me nesciente, quinque nummos, & da eleemosynam. (sum enim ego Trapezita Domine) Ille:

D. verò

verò benefaciens cœpit furari denarios: Erat autem aliquando & siliqua. Cùm ergo vidisset, quia benedicebamur, & diuitiis abūdabamus, cœpit & tremisses furari, & dare. Semel itaq; admirans benedictiones Dei, dixi ei: Verè multū profuerunt quinque isti numimi; volo ergo, vt des decem. Tunc mihi dixit puer subridendo: Vade, gratias age furtis meis: Nam verè hodie non habemus, quod manducaremus; sed si est fur iustus, ego sum: Tunc ergo dixit, quo modo tremisles dabat & siliquas. Etiam ex fide illius assueui, Domine, ex animo dare. Aedificatus ergo Sanctus valdè, dixit ad eum: Crede mihi, multas conuersationes Patrum legi, tale aliquid non audiui.

Id solum ex bonis fluxis nos conseruatur, quod erogamus in pauperes.

Ser. 81.

L. 50. Hom. 39.

Lib. 3. cap. 64.
refutum.

Sap. 6.
Terrena seruando amittimus,
lardiendo seruamus.

Et vt maximè totum illud, quod in pauperes erogatur, simpliciter, citra vllam spem redditus, à sorte decederet, adhuc insigne lucrum est, vnum hoc solum ex iis omnibus, quæ in bonis externis habemus, hinc nos abeuntis comitari, quod in pauperes, aliosq; pios vslus expendimus: reliqua omnia, vel nos deferunt, vel nos illa, velimus nolimus, deserimus. De hoc eleemosynarū fructu ita scribit Ambrosius: Facultates relinquētur hīc, etiam si nolimus; bonorum autem operum conscientia, nobiscum pariter pergit ad Deum. Hæc Ambrosius, à cuius sententia non multū recedit illud Augustini: Felix operarius cultor eleemosynarum, eò quod ære suo comparauerit cœlum; & dans panem esurientibus, delictorum suorum pressit incendia. In tali causa operarius felix viuit, & securus moritur, cum quo ambulat patrimonium in immortale horreum; in quo debitorem fecit Dominum, dum pascit alterum dando.

FACIT ad idem quoq; illud Isidori: Grauiter in Deum delinquent, qui diuitiis à Deo concessis nō in rebus salutaribus; sed in vībus prauis vtuntur. Nesciunt impertiri pauperibus, opprefsis subuenire despiciunt; & inde magis augent delicta, vnde redime-re debuerunt. Hoc tantū habet boni possesio præsentium rerum, si vitam reficiat miserorum. Præter hoc tentatio est mundi lucrum, tantōq; maiora supplicia in futurum dabunt, quantō hēc ipsa maiora sunt. Potentes enim potenter tormenta patientur. Terrena omnia seruando amittimus, largiendo seruamus. Et illud rursum Basiliij Magni: Habes horrea, si voles, domus pauperum; reconde tibi ipsi th̄saurum in cœlo: Quæ illic reponuntur, non depascuntur

tur tineæ, non corredit caries, non prædantur fures. & illud tandem B. Chrysostomi: Quæ stultitia est, illic relinquere, vnde exiturus es, & illuc non præmittere, quō iturus es. Illic ergo substantiam tuā colloces, vbi patriam habes. Patet ex his ergo, admirabiles esse eleemosynarum vires, tam in bonis comparandis & stabiliendis, quām in malis propulsandis, & auertendis.

DICIS: quomodo res merè corporea edere potest fructus vñque adeò diuinos & admirabiles? Respondetur, eleemosynam non parere eiusmodi fructus, vt res quædam naturalis est, famem vel sitim sedare idonea, aut aëris cœliue iniuriam arcere nata; sed vt est quiddam spiritale, è spiritali fonte ortum. Quò hæc responsio planior habeatur, aduerte quod in eleemosynam erogatur, trifariam considerari posse: Vno modo secundum se, suumque proximum effectum; prout nimirum natura quædam est, humanae infirmitati opem ferre apta: Alio modo ex causa, vel principio: vnde remotè, aut propinquè profluit; quod vtique, si legi consentaneum est, virtus est; si autem dissentaneum, vi- tium. Postremò ex effectu remoto, seu ex beneficio, quod is reponit, vel reponere certè debuit, qui eleemosyna potitus est. Primo modo corporalem tantum effectum sortitur. Secundo pro ratione principij, ex quo dimanat, quandoque bonum, quandoque malum, quandoque nullum, vel omnino exiguum. Tertio modo spiritalem effectum plerunque fundit: nam qui piorum eleemosyna pascuntur, morali æquitate ad spiritalem aliquam compensationem obligantur. Quod si ingrati, eius rei causa nihil præstant, ipsemet eleemosynæ illorum negligentiam certo quodam modo sarcint; scriptum est enim: *Concluse eleemosynam in finu pauperis, et ipsa exorabit pro te.*

Ex tribus hisce capitibus, puta ex rei, quæ donatur, quantitate, vel qualitate; ex cause rursum, quæ impellit, conditione; & ex eius tandem, qui accipit, gratitudine, eleemosynæ magnitudo spectari habet. Ex primo; maior censenda est eleemosyna centum aureorum, quām centum denariorum, vel duorum minutorum; cuiusmodi fuit eleemosyna viduæ illius Euangelicæ. Ex secundo; magna dici potest, quæ ex magna pietate, magnoq; animi ardore prodit: Quomodo eiusdē illius viduæ, cuius pxi- memi-

D 2

Quod in eleemo-
syna erogatur,
trifariam con-
siderari potest.

Eccles. 29.

Eleemosynæ ma-
gnitudo ex tri-
bus capitibus
spectatur.

meminimus, e leemosyna magna erat: Neq; enim omnem, quem habebat, victum in gazophylacium conieciisset, nisi ingenti charitate & deuotione flagrasset. Ex tertio demum magna dicivaler, et si istuc non admodum propriè, quæ gratos feruentesque sortitur precatores, vel quæ in hac, vel in altera vita liberaliter remuneratur.

CAETERVM magisne spectanda sit eleemosynæ quantitas ex animo, quām ex dono; an verò è diuerso, magis ex dono, quām ex animo, id regula, quæ nusquam fallat, tradi vix potest: Nam & dona plerunque sunt diuersa, & eorum, qui donant, animi & scopi plurimū sunt varij: Generatim tamen dici queat, si voluntatis propositum fuerit sanctum, & quod in eleemosynam exponitur, proprium, iustōq; titulo obtentū, in ratione meriti, eam maiorem censendam, quæ nascitur ex maiori fide & charitate: In ratione autem satisfactionis, quæ secundūm se maior est: siquidem meriti quātitas, præcipue spectatur ex operis bonitate; satisfactione autem ex operis difficultate, vel ex molestiæ, quæ operæ adiuncta est, magnitudine. Certum est autem eò vnumquodque opus sanctius haberi, quò maiori charitate fuerit ornatum, eò autem difficilius, quò suapte natura fuerit maius. Patet itaque, vnde eleemosynæ habeant, ut spiritalem effectum ex se producere valent.

De eleemosynæ necessitate, siue de eo, quòd eleemosyna generaliter accepta interdum cadat in preceptum.

C A P V T Q V A R T V M.

DE rei eleemosynariæ utilitate actum est paulò antè, consequens nunc est, vt nonnulla quoque de eiusdem necessitate in medium adferamus. Quòd igitur pauperibus benignè facere, res sit non semper libera; ita vt quouis tempore & loco, & cū merito exerceri, & citra noxam rursum omitti queat, id ex iis, quæ suprà, dū de misericordiæ & eleemosynæ ortu & natura disputabatur, perspicuū est. Si quidē inter externos charitatis actus, eleemosynam principatum tenere ostensum est. Cū ergo proximi dilectio inter Euangeliæ legis precepta potissimum locum sibi vendicet, fit, vt ea omnia præce-